

SYLVIA TOWNSEND WARNER

Lolly Willowes

Met een nawoord van Sarah Waters

'Een van de – schandelijk genoeg meest ondergewaardeerde – grootste Britse auteurs van de afgelopen honderd jaar.' – Sarah Waters

Na de dood van haar geliefde vader neemt Laura 'Lolly' Willowes in 1902 keurig de rol op zich van de 'onmisbare' ongetrouwde tante, die van volledig afhankelijke, onbetaalde kinderoppas en huishoudster. Twintig jaar later zijn de kinderen volwassen en Lolly besluit om in haar eentje naar een afgelegen dorpje te verhuizen. Daar geniet ze onbekommerd van een nieuw bestaan, totdat ze stuit op een duivels geheim...

'Het boek dat ik iedereen altijd in de handen zal blijven drukken is *Lolly Willowes*. Het is het verhaal van een vrouw die in opstand komt tegen het leven dat de maatschappij voor haar heeft afgemeten, en het inruilt voor vrijheid en een onverwacht verbond... En ineens tuimelt het in een bizarre, volmaakt heldere chaos.'

– *The New York Times Review of Books*

'Een grote schreeuw van leven en individualiteit... een daad van verzet die de ziel verblijdt... een betoverend verhaal dat zijn tijdperk overstijgt.' – *The Guardian*

De Britse Sylvia Townsend Warner (1893-1978) was een eigenzinnig schrijfster van romans, korte verhalen en gedichten. Haar roman *Lolly Willowes* (1926) vestigde haar naam als nieuw literair talent en werd genomineerd voor de Prix Femina. Townsend Warner woonde het grootste deel van haar leven op het platteland van Dorset met de dichter Valentine Ackland. *Lolly Willowes* verschijnt nu voor het eerst in het Nederlands en werd vertaald door Ine Willems.

www.uitgeverijorlando.nl

SYLVIA TOWNSEND WARNER

Lolly Willowes

of: de liefdevolle jager

Vertaald uit het Engels door Ine Willems

Met een nawoord van Sarah Waters

uitgeverij
ORLANDO

De uitgever ontving voor deze uitgave in het kader van Schwob.nl een subsidie van het Nederlands Letterenfonds

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 1926 The Estate of Sylvia Townsend Warner

Oorspronkelijke titel *Lolly Willowes*

Oorspronkelijke uitgever Chatto & Windus, 1926.

In 2020 verschenen in de reeks Penguin Classics, een imprint van Penguin Press, onderdeel van de Penguin RandomHouse Group

© 2024 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam en Ine Willems

© 2011 Nawoord Sarah Waters

Omslagontwerp Mariska Cock

© Omslagbeeld Mary Bone, *Portrait of Marjorie Gertler*,

1931, c/o Pictoright Amsterdam 2024

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 833757 6 2

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Na de dood van haar vader kwam Laura Willowes bij haar broer en zijn gezin in Londen te wonen.

‘Natuurlijk kom je bij ons,’ zei Caroline.

‘Maar het haalt al jullie plannen overhoop. Het bezorgt jullie zoveel last. Weet je wel zeker dat je me wilt hebben?’

‘Maar lieverd toch, ja natuurlijk.’

Caroline klonk vol genegenheid maar was er met haar gedachten niet bij. Ze waren al naar Londen teruggegaan om een spreij te kopen voor het bed in de kleine logeerkamer. Stel dat de wastafel dichterbij de deur stond, paste er dan tussen dat meubel en de open haard nog een schrijftafel? Misschien beter een bureau, vanwege de extra laden? Ja, dat was het. Lolly kon het walnoten bureautje meenemen met de faux handgrepen aan de zijkant en de klep die opensprong als je op de veer bij de inktpot drukte. Het was van Lolly’s moeder geweest, en Lolly had het altijd in gebruik gehad, dus Sybil kon er moeilijk bezwaar tegen maken. Sybil kon er in feite sowieso geen aanspraak op maken. Ze was nog maar twee jaar getrouwd met James, en zelfs als het bureautje een plek achterliet op het behang in de ochtendsalon, dan kon ze er iets anders neerzetten. Een tafel met varens en potplanten zou daar heel aardig staan.

Lolly was een lief ding, en de meisjes waren dol op haar,

ze zou gauw genoeg haar plekje vinden in haar nieuwe thuis. Wel jammer van de kleine logeerkamer. De grote logeerkamer konden ze natuurlijk niet aan Lolly afstaan, maar voor gewone gasten was de kleine eigenlijk handiger. Het leek zo extravagant om de grote linnen lakens te wassen voor een enkele gast die maar een paar dagen bleef. Maar zo was het nu eenmaal, en Henry had gelijk, zij hoorden Lolly te nemen. Londen zou een prettige verandering voor haar zijn. Ze zou aardige lui ontmoeten, en in Londen maakte ze meer kans op een huwelijk. Achtentwintig was ze. Ze zou er vaart achter moeten zetten als ze voor haar dertigste een echtgenoot wilde vinden. Arme Lolly! Zwart was niet haar kleur. Ze zag bleek, en onder dat wel erg onflatteuze zwarte pothoedje waren haar lichtgrijze ogen alleen maar lichter en nog opvallender dan gewoonlijk. Rouwkleding stemde nooit tevreden als je die in de provincie kocht.

Terwijl die gedachten door Carolines hoofd schoten, dacht Laura helemaal nergens aan. Ze had een rode geranium geplukt en kleurde de pols van haar linkerhand met het sap van de kapotgewreven bloemblaadjes. Op die manier had ze toen ze jonger was haar bleke wangen kleur gegeven en zich over het watervat in de orangerie gebogen om te zien hoe het haar stond. Maar het watervat liet alleen een donkere, schimmige Laura zien, net zo donker en vlak als de dame op het oude religieuze schilderstuk dat in de eetkamer hing en 'de Leonardo' werd genoemd.

'De meisjes zullen het heerlijk vinden,' zei Caroline.

Laura riep zichzelf tot de orde. Het was dus allemaal geregeld, ze zou in Londen gaan wonen bij Henry, zijn vrouw Caroline en zijn dochters Fancy en Marion. Ze zou

bij het meubilair horen in het hoge huis aan Apsley Terrace, waar ze tot nu toe slechts had gegolden als de platte-landsschoonzus op bezoek. Ze zou iets speciaals aan de gevel van dat huis leren ontwaren waardoor ze als vanzelfsprekend voor de juiste voordeur halthield zonder maar naar huisnummer of deurklopper te kijken. Binnen zou ze zonder aarzelen het verschil kennen tussen de ene glimmende bruine deur en de andere, en achteloos voorbijgaan aan de locatie van de waterkelder, die haar zo voor een raadsel had gesteld toen ze op een nacht wakker lag en het huis in zijn buitenmuren probeerde te passeren. Ze zou gaan wandelen in Hyde Park en naar de kinderen op hun pony's kijken en naar de elegant uitgedoste dames op Rotten Row, en ze zou naar het theater gaan met een Hansom cab.

Het leven in Londen was erg druk en opwindend. Je had de winkels, de parades van de koninklijke familie en van de werklozen, de gouden tunnel van Whiteley's en de nachtelijke schittering van de straten. Ze dacht aan de straatlantaarns, zo onaangedaan, zo onverstoorbaar in hun statig minderende lichtkring, en schrok verlegen terug voor hun felle blik. Elk ervan zou haar, haar en haar schaduw, op zijn beurt doorgeven aan de volgende terwijl ze in navolging van de verzegelde bevelen van de toekomst over onvermoede straten en pleinen ging, behalve dat die tegen die tijd vertrouwd zouden zijn, tegen die tijd zou ze ze net zo vanzelfsprekend vinden als de Londenaren. Maar in Londen zou er geen orangerie zijn met glimmend watervat, geen appelzolder, geen warme, aards ruikende tuinschuur met bundels klaprozen aan het plafond, zonnebloemzaad in houten kistjes, bloembollen in stevige papieren zakken, bollen geteerd bindgaren of op een dienblad te drogen ge-

legde lavendel. Dat zou ze allemaal achter zich moeten laten of er hooguit als gast van kunnen genieten, tenzij James en Sybil er toevallig hetzelfde over dachten als Henry en Caroline: dat ze – natuurlijk! – bij hen kwam wonen.

Sybil zei: ‘Lieve, lieve Lolly! Dus Henry en Caroline krijgen jou! We zullen je meer missen dan ik je kan zeggen, maar natuurlijk ga je liever naar Londen. Dat goeie ouwe Londen, met zijn pittoreske mistfarden en zijn interessante mensen en zo. Ik benijd je wel. Maar je moet Lady Place niet helemaal uit je leven bannen. Je moet komen logeren, zodat Tito zijn tante niet vergeet.’

‘Zul je me missen, Tito?’ zei Laura, die zich bukte en haar gezicht tegen zijn stugge slabbetje en zijn gladde, warme wangen drukte. Tito greep haar vinger met beide handen beet.

‘Je ring zal hij zeker missen, Lolly,’ zei Sybil. ‘Voor de rest van je tandjes zul je het met die armzalige oude bijtring moeten doen als tante Lolly weg is, hè, engeltje van me?’

‘Hij mag de ring wel hebben, Sybil, als je denkt dat hij hem echt zal missen.’

Sybils ogen lichtten op. ‘O nee, Lolly,’ zei ze echter, ‘ik zou er niet van dromen om hem aan te nemen. Het is nog wel een familiestuk.’

Toen Fancy Willows volwassen was, en nadat ze was getrouwd, haar man in de oorlog had verloren, vrachtwagenchauffeur was geweest voor de regering en uit patriotische overwegingen was hertrouwd, zei ze tegen Owen Wolf-Saunders, haar tweede man: ‘Wat waren vrouwen in die tijd toch weinig ondernemend! Neem tante Lolly nou. Grootvader had haar vijfhonderd pond per jaar nagelaten, en ze was bijna dertig toen hij stierf, en toch wist ze niets

beters te doen dan neerstrijken bij pap en mam, en daar maar gewoon te blijven.'

'De positie van een alleenstaande vrouw was twintig jaar geleden heel anders,' zei meneer Wolf-Saunders. 'Je weet wel, *feme sole* en *feme coverte*, en dat soort kul.'

Zelfs in 1902 waren er vrije geesten die zich afvroegen waarom Miss Willowes, die er toch warmpjes bij zat en van wie het er niet naar uitzag dat ze zou trouwen, niet op zichzelf ging wonen en iets artistieks of geëmancipeerds ging doen. De mogelijkheid kwam bij geen van Laura's verwanten op. Nu haar vader dood was, gingen ze er voetstoots van uit dat ze zou opgaan in het huishouden van de ene broer of de andere. En Laura, die zich min of meer voelde als een erfstuk dat in het testament over het hoofd was gezien, liet over zich beschikken zoals hun het beste leek.

Het was een ouderwetse kijk op de wereld, maar de Willowesen waren een behoudende familie die haar ouderwetse mores koesterde. Voorkeur, niet vooroordeel, had die trouw aan het verleden ingegeven. Ze sliepen in bedden en zaten op stoelen waarvan het comfort hen gedachteloos had overtuigd van het buitengewone vernuft van hun voorouders. Omdat ze hadden gemerkt dat welgekozen hout en welgekozen wijn mettertijd alleen maar beter werden, gingen ze ervan uit dat dezelfde wet van toepassing was op welgekozen zeden. Ingetogenheid, beleefde conversatie, een ontspannen levenshouding en een elegante eenvoud vormden een gedragsleer die hun door generaties lang voorbeeld was ingeprent.

In hun navolging van die gedragsleer was geen Willowes ooit tot uitzonderlijke hoogten gestegen. Misschien had

achter-oudtante Salomé nog de grootste aanspraak op roem. De familie liet zich er graag op voorstaan dat achter-oudtante Salomé's recept voor bladerdeeg was gecompliceerd door koning George III. En zo werd het psalter van achter-oudtante Salomé – een mooi voorbeeld van onpartijdige piëteit met zijn anglicaanse mis voor de in 1649 ten gunste van de Republiek onthoofde koning Karel de Martelaar, zijn katholieke mis voor de Restoratie van de Monarchie, en zijn protestantse dienst voor het koningshuis Hannover – steevast door de echtgenote van het hoofd van de familie gebruikt. Ofschoon getrouwd met een kapittelheer van Salisbury, had Salomé haar geborduurde lamsleren handschoenen uitgetrokken en haar mouwen opgestroopt, en was naar de keuken gegaan om, met de point de Venise-linten van haar kapje bungelend boven de beslagkom, het bladerdeeg voor Zijne Majesteit te kneden. Ze was een trouw onderdaan, een vroom kerkganger en een goede huisvrouw, en de Willowesen bezagen haar met gepaste trots. Titus, haar vader, had een reis gemaakt naar Indië en een halsbandparkiet mee teruggebracht, de eerste van zijn soort die ooit in Dorset te zien was. De parkiet werd Ratafee genoemd en leefde nog vijftien jaar voort. Na zijn dood werd hij opgezet, en terwijl hij net als tijdens zijn leven in zijn ring aan de kroonlijst van de porseleinkast schommelde, hield hij vier generaties Willowesen in het glazen oog. Ergens aan het begin van de negentiende eeuw was één oog uitgevallen en nooit meer teruggevonden. Het vervangende oog was groter maar minder glanzend en expressief. Het bezorgde Ratafee de aanblik van een beschonken gluurder, maar dat deed niets af aan hun achting voor hem. De vogel had zich op zijn bescheiden wijze een plaats

verworven in de annalen van het graafschap, en de familie gaf hem uit erkentelijkheid een plaatsje in die van henzelf.

Naast de porseleinkast en onder Ratafee stond Emma's harp, een groene harp, versierd met verguld rolwerk en acanthusbladeren in de neoklassieke stijl van David. Toen Laura nog klein was, sloop ze soms de verlaten salon binnen en tokkelde aan de snaren die nog heel waren. Hun antwoord klonk melancholiek en verstrooid, en Laura joeg zichzelf graag angst aan met het idee dat de geest van Emma was teruggekeerd en al even geruisloos als zij de verlaten salon was binnengeslopen om met ijzige vingers muziek te maken. Maar zo onhebbelijk was Emma's geest niet. Emma was gestorven aan de tering, en toen ze met een bosje sneeuwkllokjes onder haar samengevouwen handen opgebaard lag, hadden ze een lok van haar haar geknipt om te verwerken in een borduurwerk met een treurwilg die zijn takken over een witte, in verhoogde satijnsteek opgetrokken graftombe liet hangen. 'Dat,' zei Laura's moeder, 'is een erfstuk van je oudtante Emma, die is overleden.' En Laura's hart bloedde voor de arme jonge vrouw, die, zo begreep zij, als enige van haar familie de pech had gehad om dood te gaan.

De in 1818 geboren Henry, grootvader van Laura en neefje van Emma, werd toen hij nog maar vierentwintig was hoofd van het Huis Willows, nadat zijn vader en zijn ongetrouwde oudere broer binnen veertien dagen na elkaar aan de pokken waren gestorven. Als jongeman had Henry blijk gegeven van een rusteloze, onconventionele aard, dus het was een gelukje dat hij als jongste zoon de vrijheid had om zijn eigen gang te gaan. Hij had van die vrijheid gebruikgemaakt door met een Welshe te trouwen en in de

buurt van Yeovil te gaan wonen, waar zijn vader hem inkocht in een brouwerij. Het lag in de lijn der verwachtingen dat Henry, eenmaal hoofd van de familie, dan misschien niet zijn Welshe vrouw en de brouwerij, maar toch in elk geval wel Somerset zou verlaten en naar zijn geboortegrond zou terugkeren. Dat deed hij echter niet. Hij was gehecht geraakt aan de streek waar hij zijn eerste huwelijkse jaren had doorgebracht; de onbezonnen grap van zijn oom, de admiraal, dat Henry bezig was een Welshe het hof te maken die een hoed droeg zo zwart en spits als die van Moedertje Shipton en die de kerk alleen betrad met haar schoenen in de hand, had zonder dat zijn familie het wist een wig gedreven; en de belangrijkste reden van allemaal: Lady Place – een klein, degelijk landgoed waar hij al lange tijd zijn zinnen op had staan en waarvan hij zichzelf had beloofd dat hij, als hij ooit rijk genoeg was, zijn vrouw er de vrouw des huizes zou maken – was net op dat moment op de markt gekomen. Dezelfde stijfkoppigheid van de Willowesen die de familiezetel in Dorset zo lang voor verandering had behoed, zou er nu voor zorgen dat die familiezetel over de grens van het graafschap heen werd getild. Het oude huis werd verkocht en het meubilair en de familiestukken werden overgeheveld naar Lady Place. Er knapten een paar snaren van Emma's harp, Ratafees staart liet een paar veren en mevrouw Willowes, die evangelisch was opgevoed, was een paar zondagen van slag door de gang van zaken in Salomé's psalter. Maar al met al doorstonden de familietradities de verhuizing uitstekend. De tafels, stoelen en kasten stonden in dezelfde verhouding tot elkaar als voorheen, de schilderijen hingen in dezelfde volgorde aan weliswaar nieuwe wanden, en de heuvels van Dorset

waren nog steeds te zien vanuit de ramen, alleen nu vanuit ramen op het zuiden in plaats van op het noorden. Zelfs de brouwerij, zo weinig traditioneel als die was, raakte al gauw ingesleten en werd onlosmakelijk onderdeel van hoe de Willowesen in het leven stonden.

Henry Willowes kreeg drie zoons en vier dochters. Everard, de oudste zoon, trouwde met zijn achternichte, Miss Frances D'Urfey. Met haar kwamen er nog wat meer Willowes-stukken naar het huis in Somerset: een met granaten bezette sieradenset, een bleekgeel-met-gouden theeservies dat haar was nagelaten door de admiraal, een verzamelaar van porselein, die al zijn nichtjes en achternichten bij hun huwelijk had bedacht met Worcester-, Minton- en oosters serviesgoed, en twee olieverfschilderijen van Italiaanse meesters, die Titus de oudere, Emma's broer, in Rome had gekocht toen hij om medische redenen op reis was. Ze schonk Everard drie kinderen: Henry, geboren in 1867, James, geboren in 1869, en Laura, geboren in 1874.

Bij Henry's geboorte zette Everard twaalf dozijn port opzij voor zijn achttiende verjaardag. Everard was trots op de brouwerij en verklaarde dat bier de drank was voor iedere Engelsman, hoog of laag, en te verkiezen boven buitenlandse wijnen. Maar zijn geringschatting gold louter de wijn; port en sherry vielen niet onder de banvloek.

Voor James werd nog eens twaalf dozijn port opzijgezet, en daar leek het bij te blijven.

Everard was een liefhebber van vrouwen. Hij hoopte vurig op een dochter, en toen hij er eentje kreeg, was ze hem des te dierbaarder omdat ze kwam toen hij de hoop al

bijna had opgegeven. Zijn verrukking over de gelegenheid kon dit keer niet zo compact tot uitdrukking worden gebracht. Voor Laura kon hij geen port opzijzetten. Uiteindelijk vond hij de oplossing voor zijn probleem. Met het raadselachtige en ontoereikende smoesje dat hij kaal begon te worden, reisde hij af naar Londen en keerde terug met een snoer kleine, zorgvuldig op elkaar afgestemde parels dat precies om de hals van de baby paste. Elk jaar, zei hij, zou er een parel aan het snoer worden toegevoegd tot het de nek omsloot van een volwassen jonge vrouw op haar eerste bal. Dat bal, zo ging hij verder, moest plaatsvinden in de winter, want hij wilde Laura gehuld zien gaan in hermelijn. ‘Lieve schat,’ zei mevrouw Willowes, ‘het arme ding zal er even antiek uitzien als een Beefeater.’ Maar Everard wilde van geen nee horen. Een opgezette hermelijn die hij als kind had gezien was nog altijd zijn ideaal van de betoverde prinses: zo zuiver van lijn, zo glad en glanzend, het sierlijke kopje zo elegant op de lange slanke hals. ‘Een wezel?’ riep zijn vrouw uit. ‘Everard, hoe besta je het om je verstand te verliezen aan een pelsdier?’

Laura ontsnapte aan het gebruikelijke lot van een pasgeborene en zag in het geheel niet rood. Voor Everard leek het alsof zijn hermelijn tot leven was gekomen. Hij was verliefd op haar vrouwelijkheid vanaf het eerste moment dat hij haar zag. ‘O, wat een beeldschone jongedame!’ riep hij uit, toen ze haar bij hem brachten, gewikkeld in sjaals en zacht kermend in de felle zon van een ijzige decemberochtend. Drie dagen daarna zette de dooi in, en meneer Willowes reed met de meute uit op vossenjacht. Na de eerste vangst was hij al terug. ‘Het was een wijfje,’ zei hij. ‘Zo’n mooi jong wijfje. Ze deed me denken aan mijn eigen

mooie jonge wijffe, en ik dacht: ik ga terug om te zien hoe ze het maakt. Hier is de staart.'

Laura groeide bijna als enig kind op. Toen zij uit de luiers kwam, zaten haar broers al op kostschool. Wanneer die in de vakanties terugkwamen, zei mevrouw Willows: 'Lief spelen met Laura. Ze heeft elke dag jullie konijnen gevoerd terwijl jullie op school waren. Denk erom, laat haar niet in de vijver vallen.'

Henry en James deden hun best om hun moeder te gehoorzamen. Als Laura te dicht bij de rand van de vijver kwam, dacht een van de twee er over het algemeen wel aan om haar terug te fluiten, en voordat ze weer naar binnen gingen, plukte Henry bij wijze van voorzorgsmaatregel het gras van haar af en veegde hij elk verraderlijk spoortje groen slijm van haar schoenen. Maar 'lief spelen' met een zusje dat zoveel jonger was dan zichzelf was bijna niet te doen. Ze kweten zich van hun broederlijke taak door haar te leren gooien en vangen, en als ze riddertje of cowboytje speelden, gaven ze Laura gewetensvol een of andere passieve vrouwelijke rol. Daarmee hadden ze aan hun plicht voldaan, en als in een later stadium bleek dat de gevangen prinses of de bedeesde inheemse er ongemerkt vandoor was gegaan naar Brewer, de tuinman in het koetshuis, of naar Oliver Cromwell, de pad die onder een laag, rustiek afdak van vioolblaadjes bij de in onbruik geraakte mestkuil woonde, dan waren de gevolgen ervan voor het verloop van het opgevoerde drama te overzien. Op een keer, toen Laura als gevangen prinses was vastgebonden aan een boom, werden haar broers zo meegesleept door een reeks tweegevechten om haar gunsten dat ze vergaten haar te komen redden voordat ze vrede sloten en samen naar het Heilige Land

afreisden. Meneer Willowes wandelde van de brouwerij door de avondlijke muggenwolken naar huis en kwam toevallig de appelboomgaard in om te zien of de konijnen de bast van zijn jonge bomen verder met rust hadden gelaten. Daar trof hij Laura aan, die in kluisters van gevlochten stro innig tevreden in zichzelf een liedje zat te zingen over een slang die geen regenjas had. Meneer Willowes was buitengewoon boos toen hij uit Laura's onbekommerde verhaal begreep wat er was gebeurd. Hij deed haar schoenen uit en wreef haar voeten warm. Toen droeg hij haar naar binnen, met orders om onmiddellijk een beker hete, zoete limonade voor haar naar zijn studeerkamer te brengen. Bij hem op de knie dronk ze ervan terwijl hij haar vertelde over het nieuwe fretje. Toen Henry en James met oorlogskreten hoorbaar naderbij kwamen, zette meneer Willowes haar in zijn lederen leunstoel en ging op hen af. Hun oorlogskreten stokten en verstomden toen ze hun vaders strenge gezicht in het vizier kregen. De schemer leek als een vonnis over hen neer te dalen terwijl hij hun onder de aandacht bracht dat het al voorbij etenstijd was en dat Laura nu nog steeds aan de Bon Chrétien-peer vastgebonden had gezeten als hij haar niet toevallig had gezien.

Dit vond plaats op een van de dagen dat mevrouw Willowes met hoofdpijn op bed lag. 'Altijd gaat het mis als ik een van mijn dagen heb,' klaagde de arme vrouw. Het was ook op een van de dagen van mevrouw Willowes dat Everard Laura de in brandewijn ingemaakte kersen van de taart in de salon voerde. Laura werd al gauw hevig onwel, en de staljongen werd er als de bliksem op Everards eigen merrie op uitgestuurd om de dokter te halen.

Mevrouw Willowes was Laura's geboorte nooit hele-

maal te boven gekomen. Mettertijd sukkelde ze alleen maar meer met haar gezondheid, al bleef ze er altijd be-minnelijk onder. Ze voelde zich zelden goed genoeg om gasten te ontvangen, zodat Laura in een teruggetrokken huishouden opgroeide. Dames kwamen, al naar gelang het seizoen in mantels van zijde of van zeehondenbont, op bezoek en zeiden vanaf hun plek naast de sofa: ‘Laura begint al groot te worden. Je zult haar binnenkort wel naar school sturen.’ Mevrouw Willowes hoorde hen met halfgeloken ogen aan en gaf, het gezicht afwijzend afgewend, ontwijkend antwoord. Zodra ze hen door haar ogen helemaal te sluiten had overgehaald om te vertrekken, riep ze Laura bij zich en zei: ‘Begint je rok niet een beetje kort te worden, liefde?’

En dan legde Nanny de zoom van Laura’s gingham-katoenen of merino-wollen jurken nog eens uit, waarna het enige maanden duurde voordat de dames opnieuw in de aanval gingen. Ze mochten mevrouw Willowes allemaal graag, maar waren het er onder elkaar over eens dat ze moest worden aangespoord om haar verantwoordelijkheid te nemen, en met name haar verantwoordelijkheid ten aanzien van Laura. Het was volstrekt ongepast dat Laura zo vaak aan zichzelf werd overgelaten. Die arme, lieve Miss Taylor was natuurlijk een juweel. Had ze niet bij alle voor-aanstaande scholen in de omgeving navraag gedaan naar schiereilanden? Maar drie uur per dag Miss Taylor en in de winter danslessen van Madame Brevet voorzagen niet – konden niet voorzien – in al Laura’s behoeften. Ze had het gezelschap van meisjes van haar eigen leeftijd nodig, anders werd ze nog zonderling. Nog een subtiele hint aan mevrouw Willowes zou haar vast de ogen openen. Maar hoe-

wel mevrouw Willowes hun goede raad ontving met het vleierende air van iemand die er elk moment van onder de indruk kon raken, en ze hun thee rijkelijk voorzag van verrukkelijke room, waren alle hints van de zijde- en zeehondbontdames vergeefs, want Laura zat nog altijd thuis toen haar moeder stierf.

In haar laatste levensjaren werd mevrouw Willowes er steeds bedrevener in om haar verantwoordelijkheden te ontwijken, en haar overlijden leek slechts het ultieme, tot in de perfectie uitgevoerde voorbeeld van die vaardigheid. Het was alsof ze, met een verfijnd kattengeewtje, had gezegd 'Ik denk dat ik me maar eens terugtrek in mijn graf' en het vertrek had verlaten met haar witte sjaal over de vloer slepend achter zich aan.

Laura rouwde om haar moeder in jurken die vrijwel tot de vloer reikten omdat juffrouw Boddle, de kleermaakster van de familie, er fijnbesnaarde opvattingen op na hield en van mening was dat benen er niet neerslachtig uit konden zien. Sterker nog, Laura's benen waren slank en dartel, ze klommen graag in bomen en sprongen graag over hooischoven, ze hadden er beslist geen zin in om zich terug te trekken van de wereld en de benen te zijn van een jongedame. Maar toen ze de nieuwe kleren die zo raar roken had aangetrokken en zichzelf terneergeslagen en volwassen in de spiegel weerkaatst zag, legde ze zich neer bij het onvermijdelijke. Vroeg of laat werd ze toch onder het juk van jongedameschap gebracht, en het leek gepast dat die transformatie in alle ernst plaatsvond, in plaats van met de gebruikelijke elegante ophef en poeha waarmee voor een debutante de deuren naar de wereld zich openden. Iets wat, voor zover zij kon zien, vooral betekende dat ze, zodra de

champagneflessen waren geleegd en de blote baljurk van de fragiele schouders was gelicht, zich voor haar sloten.

Gezien de stand van zaken kende het verlies van haar vrijheid wel enige compensatie. Everard had zorg nodig, hij had een vrouw nodig om hem die zorg te verschaffen, en bijgestaan door de insinuaties van juffrouw Boddle wist Laura hem ervan te overtuigen dat de zorg die zij verschaften van het juiste vrouwelijke soort was. Het was gemakkelijk, veel gemakkelijker dan ze had gedacht, om volwassen te zijn: om haar verstand erbij te houden en oplettend te zijn, om zich bezadigd te bewegen en na te denken voor ze iets zei. Haar handen zagen er al veel bleker uit zo in haar zwarte schoot. Haar moeders plaats innemen kon ze niet, dat was al even ondenkbaar als haar moeders hand van pianospelen hebben – mevrouw Willowes had immers les gehad van een voormalige leerling van John Field en beschikte over dat *jeu perlé* – maar ze kon een eigen plaats innemen. En zo hield Laura zich werkelijk erg goed – aldus de kennissenkring van de familie in opperste onderlinge eensgezindheid en goedkeuring – en deed wat ze moest doen en hilde uitsluitend wanneer ze alleen was in de tuinschuur, waar een paar oude tuinhandschoenen de vorm van haar moeders handen aan haar opdrong.

Haar gedrag was des te belangrijker omdat geen van haar broers thuis was toen mevrouw Willowes stierf. Henry, inmiddels lid van het rechtsgenootschap van de Inner Temple, had zojuist ene Miss Caroline Fawcett ten huwelijk gevraagd. Toen hij na de begrafenis naar Londen terugkeerde, viel niet te ontkomen aan de indruk dat hij zich aan de schaduw die over Lady Place hing onttrok om te baden in de weldadige persoonlijke glorie van een passende verloving.